

УДК 792.83.071.1/.2:793.33](477.83/.86)“19”

МАР'ЯН ВЕЧИСТИ – ПЕРШИЙ ПРОФЕСОР БАЛЬНОГО ТАНЦЮ МІСТА ЛЬВОВА

Шіт Т.Р.

Львівський національний університет імені Івана Франка

Наріжним каменем у мистецтві танцю міста Львова є постать Мар'яна Вечисти, першого професора танцю нашого міста, який створив першу спілку хореографів у нашому краю та написав підручник з бального танцю «Танцювати може кожен». Також, професор Вечисти спричинився до розвитку та поширення бального танцю у багатьох країнах світу. Після війни Мар'ян Вечисти зі Львова переїжджає до Кракова. Успіхи ж учнів професора були вражаючими, зокрема, під час VI Всесвітнього фестивалю молоді та студентів у 1957 році в Москві, результати проведення якого замовчувались довший період. Кожен їх виступ ставав феєричним видовищем і приносив перемоги.

Ключові слова: перший міжнародний конкурс бального танцю, Мар'ян Вечисти – професор танцю зі Львова, довоєнний розвиток танцю у Львові та розвиток танцю в Польщі у XX столітті.

Постановка проблеми. На початку XX століття активно розвиватися бальний танець у світі, зокрема, у місті Львові та на теренах Гали-

чини. Створюються спілки хореографів, які ставлять за мету розвиток танцю в цілому та в подальшому започатковують та проводять конкурси

бального танцю у різних містах та країнах. Це сприяє виникненню успішних моделей діяльності хореографів, появі переможців різноманітних конкурсів виконавців бального танцю та їх вчителів.

Нажалю, історія розвитку бального танцю у Галичині у довоєнний період свідомо замовчувалася в роки Радянського Союзу, і до сьогодні по цій темі залишається дуже багато білих плям.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових виданнях інформації, присвяченої генезису бального танцю у місті Львові та на території Галичини практично немає.

У Віснику Львівського національного університету імені Івана Франка опубліковано статтю Шіта Тараса Романовича «Вікентій Рудчик - легендарна постать у контексті розвитку бальної хореографії Галичини», де досліджено творчу і мистецьку діяльність патріарха танцю В.М.Рудчика, зокрема, описано перший міжміський конкурс-концерт сучасного бального танцю «Ритми Львова», який відбувся у 1972 році.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У даній статті досліджено творчий та мистецький шлях діяльності львів'янина Мар'яна Вечисти, який плідно та успішно працював на території міста Львова на початку ХХ століття.

Це перше наукове дослідження, яке частково розкриває розвиток бального танцю у довоєнному Львові та виводить місто Львів та Галичину у лідери по популяризації та розвитку бального танцю у світі. Досягнення Мар'яна Вечисти є настільки вагомими, що виокремлюють його з усіх діячів бального танцю. А перемоги учнів львівського хореографа в СРСР замовчувалися.

Формулювання цілей статті. Ціллю статті є ознайомлення широких верств поціновувачів хореографічного мистецтва та науковців з діяльністю геніального мистецького та громадського діяча, першого професора бального танцю міста Львова Мар'яна Вечисти.

Виклад основного матеріалу дослідження. На території сучасної України у місті Львові на початку ХХ століття яскравою творчою особистістю у танцювальному мистецтві був Мар'ян Вечисти. Народився він у 1902 році в родині старого муляра та теслі з революційними поглядами у місті Львові, який вже на той час був танцювальним містом. У Касинах, Кінському, Миському, Офіцерському залах та у «Стрільниці», «Зірці», а також у галузевих професійних спілках танцювали багато та різноманітні танці: штаєра, польку, вальс, кадрил та яву.

У цей час у Львові було близько десяти шкіл танцю, але всі вони були занадто дорогими для кишені Мар'яна, батько якого часто залишався без роботи через свої політичні погляди. Для хлопця, який марив танцями, залишались тільки шкільні свята – єдине місце, де можна було навчитись танцювати. Його вроджений талант аналізу руху та спритність у відтворенні рухів надавали йому можливість вчитися самостійно, а танцювати краще, ніж синки заможних земляків, які брали приватні уроки танцю в найкращих школах того часу, таких як заклади Станіслава Фелішевського, пані Вендль де Лехенштайн, пана Яна Шпінетера чи дуже грубої пані Брись-Іраутової.

Життя ж молодого Мар'яна було не таким успішним, як його танець. Щоб заробити якісь гро-

ші, він ночами працював кінооператором, а зранку вже стояв у чергах, щоб купити трохи картоплі для всієї родини. Потім шов до Реальної школи.

Перша світова війна завершилася і танцювальним шалом стає танець шиммі – справжня радість життя. Як згадують тогочасні мешканці, які були знайомі з Мар'яном Вечисти, ніхто не знав як танцюється цей танець, тільки він завдяки вродженому таланту вмів танцювати цей танець правильно.

У 1927 році до Львова дійшла мода на танець чарльстон. І знову джерела стверджують, що найкращим танцюристом чарльстону в місті був Мар'ян Вечисти. Його виконання чарльстону мало бути по справжньому прекрасним, бо захопило навіть дочку баронеси з дому Антоніни Вендль де Лехенштайн і Яна Шпінетера Цецилію, яка танцювала з восьми років та згодом стала його дружиною. У подальшому Мар'ян отримує запрошення викладати танець від пані Брись Іраутової. Отримана практика та явні успіхи в якості вчителя танців утвердило його в думці, що справою його життя є танець.

У лютому 1929 року Мар'ян Вечисти одружується з коханою Цецилією і як зять отримує роботу в школі танцю Вендль де Лехенштайн і Шпінетера.

Професійна спілка концесійних вчителів танцю в Малопольщі 1 листопада 1929 року екзамнує Мар'яна Вечисти та надає йому право навчати салонних танців.

26 жовтня 1935 року Мар'ян Вечисти успішно складає екзамени з хореографії, музики, педагогіки і сучасного танцю та стає членом Міжнародної спілки хореографів з офісом в Парижі та отримує титул професора танцю. У тому ж році професор Вечисти створює Спілку професійних вчителів танцю Польщі з офісом у Львові.

У травні 1945 року Мар'ян Вечисти з родиною переїжджає до Кракова [5].

Після війни справу Мар'яна Вечисти у Львові продовжує Вікентій Матвійович Рудчик [1].

У 1948 році учні Мар'яна Вечисти в місті Карлові Вари беруть участь в чемпіонаті центральної Європи і отримують п'яте місце у фіналі.

У 1956 році було створено Польський танцювальний клуб з офісом в Кракові, а вже в 1957 році під час «днів Кракова» [4]. Польський танцювальний клуб організовує міжнародні змагання з танцю за участю пар з Швеції, Бельгії, Німеччини, Фінляндії, Польщі. У подальшому організовано відбірковий конкурс на VI Всесвітній фестиваль молоді та студентів в Москві, а також було проведено змагання, на яких присвоювалися танцювальні класи. Фестивальна комісія Міністерства культури та мистецтв відбрала чотири танцювальні пари для участі у фестивалі у Москві. У змаганнях з бального танцю під час фестивалю взяли участь одна пара з Англії, з Німецької Демократичної Республіки – 3 пари, з Данії – 4 пари, з Польщі – 4 пари, з Фінляндії – 2 пари, з Чехословаччини – 1 пара та з Радянського Союзу – 4 пари. Найповажніший московський педагог Юрій Євгенович Елінек (в той період займався в школі танцю при Будинку вчителя у Дехтяренко), який був присутній на цьому незабутньому видовищі, відзначив, що враження у присутніх було близьке до шоківого. У цей час конкурсний танець у Москві робив тільки перші

роки. Причиною був довгий період, коли «західні танці», як чужі для радянської культури були вигнані з нашого життя. Танго, фокстрот, повільний вальс забороняли викладати в школах танцю, виконувати на вечорах, навіть транслювати по радіо. Під час конкурсу глядачі вперше побачили виконання конкурсних танців на високому рівні. Особливо сильне враження справили показові виступи чемпіонів світу серед професіоналів з європейських танців – пари з Англії Гаррі Сміта та Дорін Кейзі. Вражало не тільки сучасне виконання, але і костюми партнерки: на кожен танець вона виходила у новому платті та перуці. Причому колір перуки відповідав кольору плаття: рожевий, бузковий, салатний. Глядачі були в захваті та викликали їх знову і знову. Гаррі Сміт та Дорін Кейзі виступали не тільки в Колонному залі, але також на спеціально побудованій для концерту відкритій площадці в Кремлі перед 18-тисячною аудиторією. Цей виступ було знято на плівку та показано по телебаченню. Шостою серпня проводився попередній перегляд, після якого вибула одна радянська пара. На наступний день було проведено відбіркові змагання четверть фіналу та півфіналу. З відбіркових турів до фіналу не попала жодна з радянських танцювальних пар, а фінал було зформовано з шести кращих пар. Величезний натовп бажаючих потрапити на заключний конкурс юрмився на вулиці Пушкіна в пошуках вільного квитка. Судді оцінювали виступи пар по 25-бальній системі. Тобто пара за танець могла отримати максимум 25 балів від кожного судді. По результатам змагань першими стали – Норман та Маріон Гранді (Англія). Польські пари привезли дві срібні медалі (Барбара та Артур Вечисти), дві бронзові медалі (Кристина Ринкевіч і Здзіслав Шафран) також відзнаку за показ танцювальної композиції на чотири пари (був це один з перших танцювальних формейшинів на континенті). Пари танцювали фокстрот, повільний вальс і аргентинське танго. Англійці були шоковані старомодними платтями з марлі радянських пар та відзначали, що «росіяни були старомодно вдягнені». В той час в моді були недовгі плаття з дуже пишними спідницями. На таку нижню спідницю витрачалося до ста метрів тюльмаліна. Радянські пари не могли дозволити собі таку розкіш, тому партнерки мусіли вдовольнятися скромними нижніми спідницями з накрохмаленої марлі під довгими, наглухо закритими платтями. Хоча знали в чому танцює Захід – такий стрій було спеціально пошито по вказівці оргкомітету фестивалю [2].

У вересневому номері журналу «Ballroom Dancing Times» за 1957 рік з'явився матеріал «Місія в Москву», в якому родоначальники конкурсного танцю-англії поділилися своїми враженнями від фестивалю.

«Англіський стиль на Всесвітньому фестивалі» – такий його підзаголовок і... підсумок.

«Росіяни можуть нас багато чому навчити, тільки не мистецтву фотографії та звичайно не мистецтву бального танцю».

Цікаві також замальовки з життя учасників: «Спочатку нас поселили за містом (ВДНГ), в готелі для колгоспників, які відвідували столицю, умови проживання в якій були далекі від

шикарних, а їжа жирна та нецікава». Але потім – готель «Україна» (ціна номера 10 фунтів в добу): мебльовані кімнати і особиста ванна, а також персональна машина та перекладач. Приємно здивував гостей оркестр Олега Лундстрема, який на той час повернувся з еміграції.

Відзначивши велику цікавість до бального танцю Гаррі Сміт сказав: «Ми могли допомогти російським танцюристам – любителям, але на жаль не мали такої можливості».

Це був перший контакт польських пар з танцюристами Західної Європи після якого польська влада почала прихильніше ставитися до розвитку бального танцю в країні. В лютому та березні 1958 року Мар'ян Вечисти з групою педагогів з інших дисциплін: народні танці, історія танцю, методика навчання і організація праці також форми бального танцю провели навчання 46 осіб, яке закінчилось екзаменом. Під час курсу навчання в Кракові було організовано конкурс за участю 21 танцювальної пари. Дипломи вчителя бального танцю категорії С отримувє 40 осіб, а професор Мар'ян Вечисти в цьому році стає президентом Польського танцювального клубу і він створює секцію вчителів бального танцю та секцію любительських танцювальних пар. В 1958 році на польському ринку з'являється перша книжка професора Мар'яна Вечисти «Бальний танець» видавництва «Іскра». В 1959 році Міністерство культури і мистецтв Польщі направляє Мар'яна Вечисти на двомісячні навчальні курси до Англії. Під час перебування в Англії велику допомогу в навчанні надають Алекс Мур та віце-президент Королівської академії танцю Філіп Річардсон, який для професора відкрив двері всіх англійських шкіл танцю. З 30 жовтня по 8 листопада 1959 року професор Мар'ян Вечисти в місті Кракові на семінарі ділиться з вчителями танцю знаннями отриманими в Англії. За заощаджені гроші з відрядження в Англію купує матеріали на сукуні та безоплатно передає польським танцюристам.

Мар'ян Вечисти є автором підручника «Танцювати може кожен» [3].

Створено перші інформаційно-навчальні бюлетені для вчителів танцю, які Мар'ян Вечисти безоплатно редагує, щоб підняти рівень знань вчителів танцю. 8-9 грудня 1977 року, під час першої Міжнародної наукової сесії, присвяченої 50-и річчю професійної діяльності і 75-и річчю з дня народження Мар'яна Вечисти, у своїх рефератах учасники напишуть: інж. Мілян Стявницькі – «з цього місця прагну від імені всіх танцюристів бального танцю Словаччини виразити найсердечнішу та найщирішу подяку професору Мар'яну Вечисти за те, що допоміг в розвитку бального танцю в Словаччині і спричинився до наших сьогоднішніх результатів». Норвайша – кандидат медичних наук, професійний танцюрист і вчитель танцю з Каунаса – «Консультації які надав проф. Мар'ян Вечисти під час міжнародного конкурсу в Таллінні в 1965 році мали величезний вплив на розвиток конкурсного танцю в Радянському Союзі». Професор Мар'ян Вечисти також мав вплив на підтримку та розвиток бального танцю в Німецькій Демократичній Республіці.

В 1964 році Польський танцювальний клуб налагоджує контакти з Міжнародною Радою

Бального Танцю (ISBD). В 1965 році Правління Польського Танцювального Клубу сприяло створенню при Центральній Раді Артистичного Любительського Руху у Міністерстві культури та мистецтв 4-річних Студій танцювальних, які давали вищу професійну освіту. В подальшому створено Федерацію товариств та танцювальних клубів Польщі.

Професор Мар'ян Вечисти є викладачем Студій танцювальних, веде різного роду навчання для вчителів танцю та суддів є консультантом головних танцювальних пар Польщі, пише статті у різних виданнях, старається запрошувати до Польщі найкращих танцювальних експертів в галузі бального танцю. Як вище було згадано в грудні 1977 року було організовано першу Міжнародну наукову сесію присвячену бальному танцю в якій взяли участь закордонні гості: Алекс Мур, Поль Дорм, Чесловас та Юрате Норвайші та Мілян Стявницькі.

В 1979 році під час навчань Мар'яна Вечисти семінар проводили Ліндсі та Штефен Хіллер які також під час змагань виступили з показовим виступом.

Мар'ян Вечисти помер 16 січня 1986 року. Похорон відбувся 21 січня 1986 року на Раковіцкім цвинтарі в Кракові. Для увіковічення пам'яті професора в річницю смерті організовано щорічний загально польський конкурс танцю в місті Кракові «Кубок професора Мар'яна Вечисти».

В грудні 1986 року Вальтер Лерд з Джулією Гібсон виконали остатню волю професора Мар'яна Вечисти і приїхали до Польщі проводити навчання з бального танцю.

Висновки з даного дослідження і перспективи. Постать та чин професора Мар'яна Вечисти є безсумнівним прапором перемоги духу та таланту генія танцю зі Львова у ХХ столітті. Його подвижницька діяльність у розповсюдженні танцю у світі є прикладом для прийдешніх поколінь жертовної праці на царині мистецтва танцю.

Список літератури:

1. Шіт Т. Вікентій Матвійович Рудчик – легендарна постать у контексті розвитку бальної хореографії Галичини / Т. Шіт // Вісник Львівського університету. Серія : Мистецтвознавство. – 2014. – Вип. 14. – С. 57-61.
2. «ПА». Журнал для танцюристів. – М.: Красногорская типография Укрполиграфиздата Мособлисполкома, 1991. – № 1(2) – С. 22-23.
3. Marian Wieczysty Tanszyc moze kazdy. – Krakow: Polskie Wydawnictwo Muzyczne, 1981. – 320 s.
4. Marian Wieczysty Skola tanca Astra Luna. – Режим доступу: <http://astraluna.pl/oferta/>.
5. Historia PTT. – Режим доступу: http://www.taniec.pl/?page=51+historia_ptt.

Шіт Т.Р.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

МАРЯН ВЕЧЫСТЫ – ПЕРВЫЙ ПРОФЕССОР БАЛЬНОГО ТАНЦА ГОРОДА ЛЬВОВА

Аннотация

Краеугольным камнем в искусстве танца города Львова является личность Маряна Вечысты, первого профессора танца нашего города, который создал первый союз хореографов в нашем крае и написал учебник по бальному танцу «Танцевать может каждый». Также, профессор содействовал развитию и распространению бального танца во многих странах мира. После войны Марян Вечысты со Львова переезжает в Краков. Успехи же учеников профессора были шокирующими, как например, во время VI Всемирного фестиваля молодежи и студентов в 1957 году в Москве, результаты которого замалчивались длительный период. Каждое их выступление становилось феерическим зрелищем и приносило победы. **Ключевые слова:** первый международный конкурс бального танца, Марян Вечысты – профессор танца со Львова, довоенное развитие танца во Львове и развитие танца в Польше в ХХ веке.

Shit T.R.

Ivan Franko National University of Lviv

MARIAN VECHYSTY IS THE FIRST PROFESSOR OF BALL-ROOM DANCE IN LVIV

Summary

Corner-stone in the Art of dancing in Lviv is the individual of Marian Vechisty, the first dancing Master in our town, who created the first Union of choreography in our region and wrote Manual in ball-room dances “Dance can everybody”. Also, Professor Vechisty was entailed to the development and dissemination of ball-room dances in many countries. After the war, Marian Vechisty moves from Lviv to Krakow. Achievements of the followers of the Professor were really impressive, in particular, during “The VI World Festival of Youth and Students” in 1957 in Moscow, which results were concealed for a long time. Each of their performances became an enchanting show and brought victories.

Keywords: the first international ball-room dance competition, Marian Vechisty – Professor of dance from Lviv, pre-war development of dance in Lviv and maturity of dance in Poland in the twentieth century.